

Processen Czynski.

Bidrag til Bedømmelsen af Hypnosens og Suggestionens retslige Betydning.

Ved Dr. *Christian Geill.*

I December 1894 førtes der ved Landretten i München en Proces, der kom til at frembyde en ikke ringe retsmedicinsk Interesse paa Grund af de sagkyndige Lægers noget besynderlige Standpunkt. Jeg skal kortelig omtale Processen og fremsætte nogle Betragtninger over de Anskuelser, der her kom til Orde.

Processens Indhold var følgende¹⁾: Den 36aarige Ceslav Lubicz-Czynski havde indtil 1890 levet som Timelærer i Fransk i Krakau. Efter at han havde lagt sig efter Magnetisme og Hypnotisme, forlod han sin Hustru og begyndte, ledsaget af en Elskerinde, der tillige tjente ham som Medium, at rejse om og holde Foredrag om Hypnotisme, Okkultisme og beslægtede »Videnskaber« samt at tage Patienter under hypnotisk Behandling. I 1892 rejste han om i Posen, drog derpaa til Preussen, hvorfra han i Marts 1893 blev udvist; han begav sig derpaa til Sachsen og traf i April 1893 i Dresden Processens anden Hovedperson, Baronesse Hedvig von Zedlitz. Denne var en 38aarig, rig,

¹⁾ Der Procesz Czynski: Thatbestand desselben und Gutachten über Willenbeschränkung durch hypnotisch-suggestiven Einfluss abgegeben vor dem oberbayerischen Schwurgericht zu München von Prof. Dr. Grashey. Prof. Dr. Hirt, Dr. Freiherr von Schrenck-Notzing, Prof. Dr. Preyer. Stuttgart 1895.

streng religiøs, ugift Dame af absolut pletfri Fortid, som efter Avertissementer i Aviserne henvendte sig til Czynski for at blive tagen under Behandling for Smerter i Hoved og Mave. C. behandlede hende ved at lægge Hænderne paa disse Organer og ordinerede hende desuden forskellige Medikamenter. I Løbet af Oktober og November udviklede der sig et meget intimt Forhold imellem dem, og de blev forlovede; men Forlovelsen blev efter C.'s Forlangende holdt hemmelig af »politiske Grunde«, idet C. fortalte, at han var den sidste Ætling af en fyrstelig lithauisk Linie, at han blev efterstræbt af en fornem Dame, der vilde hævne sig, naar hun hørte, han var bleven forlovet, etc. Samtidig skilte han sig af med sin Elskerinde, gjorde i Stilhed Skridt for at blive skilt fra sin Hustru og gik i den Anledning over fra den katolske til den protestantiske Tro. I Slutningen af Januar 1894 tog Baronessen Ophold i Waid i Svejts, C. i St. Gallen, hvorfra Forlovelseskortene blev udsendte. Derpaa rejste C. til Wien, hvor han fik en gammel Bekendt af sig, en Agent Wartalsky, til at spille en protestantisk gejstligs Rolle ved at love ham en god Ansættelse paa sin tilkommende Hustrus Godser. Den 8. Februar traf alle tre sammen i München, Wartalsky blev forestillet Baronessen som Dr. theol. Werthemann, og samme Dag blev Vielsen foretaget i et Værelse i Hotel »Europäischer Hof«, hvor W. optraadte i Præstekjole og benyttede den protestantiske Ritualbog. Som Vidner fungerede en Hofjuveler og Baronessens Selskabsdame. W. udstedte derpaa en Vielsesattest paa en af C. tilvejebragt Blanket fra det erkebiskoppelige Amt Salzburg, hvor der var foretaget saadanne Forandringer, som at »katolsk« var overstreget og erstattet ved »den augsburgske Konfession« o. l. Ved den paafølgende Frokost udbragte W. Skaalen for »Hertugen og Hertuginde«, og C. foreviste Baronessen et Lykønskningstelegram, som han angav var sendt fra den østerrigske Minister, Grev Kalnoky. Imidlertid havde Baronesse Z.'s Fader og Broder faaet Underretning om det

skete, Broderen begav sig til München, og efter at en Sammenkomst mellem denne. Baronessen og Czynski ikke havde ført til noget Resultat, idet Baronessen, til Trods for, at hendes Broder gjorde det klart for hende, at C. var en Bedrager, og at det kun havde drejet sig om et Skinægteskab, fastholdt, at hun elskede C. inderligt, at hun havde troet at finde en god Kerne i ham og at kunne redde hans Sjæl, foranledigede Broderen den 11. Februar C. anholdt. Anklagen mod Czynski gik nu paa: 1) at han ved Hypnotisme og Suggestion havde bragt Baronesse, v. Z. i en Tilstand af Viljesløshed, i hvilken hun uden egen fri Vilje blev undergivet hans Vilje, og at han i denne Tilstand havde misbrugt hende kønsligt, at han 2) ved Løfte om økonomisk Fordel havde bevæget Wartalsky til at foretage en Handling, som kun maatte foretages i Kraft af et offentligt Embede, at han 3) i den Hensigt at forskaffe sig økonomisk Fordel havde overgivet den falske Vielsesattest til Baronessens Broder for at bevise en lovmæssig foretagen Vielse og derved skaffe sig de økonomiske Fordele, som et fortsat Samliv med den meget formuende Baronesse v. Z. stillede i Udsigt. —

Med Forbigaaelse af de to sidste Punkter i Anklageakten, der formentlig ikke have nogen som helst lægevidenskabelig Interesse, skal jeg nu anføre de Punkter af Forhørene, der tjene til Belysning af det første Anklagepunkt. Det blev da konstateret, at C. aldrig havde fremkaldt en hypnotisk Søvn hos Baronesse v. Z.; denne havde under Behandlingen, der væsentlig bestod i lette Strygninger paa Hovedet og Maven (aldrig paa det blottede Underliv), medens hun samtidig holdt det i hypnotisk Søvn hensatte Medium i Haanden, vel været søvnlø og døsig, men aldrig sovet. Baronessen havde klar Erindring om alt, hvad der var passeret, paastod ogsaa, at hun, da C. første Gang i Oktober 1893 erklærede hende sin Kærlighed, som sædvanlig var i en søvnlignende Tilstand, og at hun i

Begyndelsen egentlig slet ingen Kærlighed følte for ham, men vel havde været rørt af hans Erklæringer om, at hun alene kunde redde hans Sjæl og gøre ham lykkelig; han vilde da lade sig skille fra sin Hustru, der havde været ham utro og gjort ham meget ulykkelig, vilde gaa over til Protestantismen og ægte Baronessen. C. bestormede nu hende, der før Erklæringen aldrig vilde have tænkt paa at ægte ham og indtil da kun havde haft nogen Interesse for hans Virksomhed, med Breve og gentog under den fortsatte Behandling stadig sine Kærlighedserklæringer, og Baronessens »Medlidenhed« steg efterhaanden samtidig med, at C. forstod at omgive deres Forhold med et mystisk Skær og sætte sig selv i interessant Belysning. Medvirkende Aarsag til, at Baronessen gik ind paa at ville ægte ham, var ogsaa det, at Forholdet til sidst blev saa intimt, at der celebreredes Coitus; men selv om dette efter Baronessens Udsagn første Gang var sket efter en af de sædvanlige Seancer, hvorunder hun havde befundet sig i en halvt sovende Tilstand, indrømmede hun dog, at selve Handlingen ikke skete under nogen søvnliggende Tilstand, kun var hun paa en Maade paavirket saaledes, at hun ikke kunde modstaa C. Først efter at Retssagen havde vist, hvorledes C. havde bedraget hende, følte hun Uvilje mod ham.

I øvrigt fremgik det med Sikkerhed af Forhørene. at C. til Trods for sin Paastand om at have studeret Medicin ved Universitetet i Krakau, senere besøgt Charité-Klinikken i Paris, paa Grund af sine Arbejder om Hypnotismen erholdt et Doktordiplom *honoris causa* i Rom og holdt Foredrag om Hypnotisme i det medicinske Selskab i Konstantinopel, var en fuldstændig Charlatan og simpel Bedrager, som ved at gøre sig interessant med stor Behændighed havde forstaaet at udnytte den noget indskrænkede, meget overspændte og paa spiritistiske Fænomener troende Baronesses mystiske Tilbøjeligheder. —

Karakteristisk er nu de sagkyndiges Stilling til Rettens

Spørgsmaal om Baronesse v. Z.'s Paavirkning ved Hypnotisme og Suggestion. Medens Prof. Fuchs (Bonn) allerede efter første Dags Retsforhandling trak sig tilbage fra sin Stilling som sagkyndig efter at have erklæret, at »alle de Hypnoser, som han havde set, kun vare Komadiespil«, at de hypnotiserede, som paa en Hypnotisørs Ordre udførte de sædvanlige Kunster, løb paa alle fire og gæde som Hunde, sprang over indbildte Mure o. s. v., kun vare dumme Folk, som ikke vare Genstand for anden Tvang end Driften efter at gøre sig interessante eller af en eller anden Grund tjene Hypnotisøren, og at Hypnosen ikke vilde lykkes hos noget Menneske, der havde Følelsen af sin Ansvarlighed — afgave 3 af de andre 4 sagkyndige efter Forhørenes Slutning Erklæringer, der til Trods for mindre Uoverensstemmelser samstemmede i, at Baronesse v. Z. havde været under Czynskis hypnotiserende og suggestionerende Indflydelse. Prof. Grashey (München) erklærede efter at have udtalt, at den letteste Søvn var den mest modtagelige for Suggestioner, og efter at have givet en længere Udvikling om Forskellen paa den »ægte, normale Kærlighed« og den »abnorme, hypnotiske Kærlighed«, at C. »ad hypnotisk Vej og ved fortsat Suggestion« havde bibragt Baronessen den faste Overbevisning, »jeg kunde næsten være tilbøjelig til at sige Vrangforestilling, at hun var kaldet til at føre hans ædle Sjæl fra Syndens Sump til Himlen«. »Betaget af denne abnorme, kunstigt ved Hypnose fremkaldte Kærlighed var Baronesse v. Z. C.'s viljeløse Værktøj og viljeløse Offer«. Schrenck-Notzing (München) besvarede Spørgsmaalet, om C. havde misbrugt Baronesse v. Z. kønsligt, medens hun befandt sig i en viljeløs Tilstand, med »ja«. »Men den her i Betragtning kommende Viljesløshed stammer til Dels fra Baronessens intellektuelle Fattigdom paa Modstandskraft; den blev først fuldstændig, efter at C. ved systematisk suggestiv og psykisk Dressur havde fjernet Muligheden for moralsk Modstand.« Ligesom Grashey udtalte ogsaa Prof. Preyer (Wiesbaden) sig

for Forekomsten af en »sygelig Kærlighed«. Det blev i Halvsøvne suggereret Baronessen, at hun elskede C. »Der Liebeswahn« blev ligesom den ulmende Ild stadig paa ny »metodisk opflammet ved viljelammende Suggestioner, skriftlige og mundtlige.« »Hun stod Maaneder igennem under en Tvang, hvorfra hun først blev befriet længe efter den anklagedes Arrestation, da hun ikke længere havde Amuletten¹⁾ for Øje og opdagede, at han havde bedraget hende og kun sat et Skinægteskab i Scene.« Det drejede sig om en »suggereret Abulie«. Da Baronesse v. Z. gav sig hen til den anklagede, var hun af ham gjort »sexuel modstandstøs og viljeløs, eftersom hun med Hensyn til ham ikke kunde ville noget, som han ikke vilde.« »Ved sine hypnotiske, suggestive, fascinerende og erotiske Bevægelser og Manipulationer har han indpodet hende sin Vilje. Han har gjort hende immun mod hendes egne sædelige, religiøse og sociale Betænkeligheder.« Men denne Immunisering var kun mulig paa Grund af hendes psykiske »Minderwerthigkeit«. — Mod Grasheys, Schrenck-Notzings og Preyers samstemmende Mening om Baronessens Mangel paa fri Vilje, om den ved Suggestion fremkaldte abnorme, sygelige Kærlighed protesterede nu den 4de sagkyndige, Prof. Hirt (Breslau) bestemt. Han paaviste klart og tydeligt, at det ikke havde drejet sig om nogen ved Hypnose og Suggestion kunstig fremkaldt patologisk Kærlighed, at Baronessen, da hun celebrerede Coitus med C., ikke havde befundet sig i en saadan Tilstand af Viljeløshed, som Straffeloven forudsatte. Vilde man anse Kærlighed, saaledes som den her var opstaaet, for patologisk og strafbar, maatte man anse enhver Handling, der havde til Hensigt at gøre en Kvinde forelsket, for strafbar; vilde man her tale om hypnotisk fremkaldt Kærlighed, maatte man ogsaa sige, at »Grethe var hypnotiseret af Faust«. — Som rimeligt er, fulgte Juryens Kendelse Hirts

¹⁾ En Ring, som C. havde foræret hende.

Erklæring og besvarede Spørgsmaalet, om Czynski ved Hypnotisme og Suggestion havde hensat Baronesse v. Z. i en Tilstand af Viljeløshed, i hvilken hun uden egen fri Vilje var undergivet hans Vilje, og i denne Tilstand havde misbrugt hende kønsligt, benægtende. For de andre to Anklagepunkters Vedkommende blev C. dømt til 3 Aars Fængselsstraf og 5 Aars Ærestab. —

Naar Processen Czynski vakte saa stor Opsigt baade i og uden for Tyskland, skyldes dette ikke alene dens hele celebre Karakter, men ogsaa den Omstændighed, at — som Preyer siger i sin Erklæring — med den er første Gang i Tyskland i en Jury Hypnotismen anerkendt som en Faktor, som der ved Retskendelsen som saadan maa tages Hensyn til. Og man kan roligt sige, at den Slutning, hvortil Majoriteten af de sagkyndige kom, gennemgaaende vakte en ikke ringe Forbavselse mellem Læger og Jurister. Lad være, at Preyers og Schrenck-Notzings yderliggaaende hypnotiske Anskuelser kunde gøre deres Standpunkt forklarlig; men at en Psykiater med Grasheys store videnskabelige Betydning har kunnet drage en saadan Slutning, er — som Strassmann anfører i sin retsmedicinske Haandbog¹⁾ — ret overraskende. Det tør vel nok antages, at de sagkyndige ikke have været ganske klar over de Konsekvenser, som Anerkendelsen af, at det i det foreliggende Tilfælde havde drejet sig om sexuel Misbrug af en viljeløs Person, kunde medføre. At der dog hos de sagkyndige har været en Følelse af, at de bevægede sig paa gyngende Grund, fremgaar ikke alene af de ualmindeligt udførlige, motiverede Erklæringer, de afgave, men ogsaa af, at Preyer samtidig med Offentliggørelsen af Forhandlingerne i Processen Czynski udgav en lille Bog²⁾,

¹⁾ Fritz Strassmann: Lehrbuch der gerichtlichen Medicin. Stuttgart 1895.

²⁾ W. Preyer: Ein merkwürdiger Fall von Fascination. Stuttgart 1895.

hvori han til Støtte for sit Standpunkt i Processen beskriver et lignende Tilfælde af »Viljeløshed«, af »patologisk Kærlighed« hos en Kvinde, fremkaldt ved antagelig suggestiv Indflydelse. Man maa helst læse Bogen selv for at faa en klar Opfattelse af dette Tilfælde af »Wachsuggestion (Fascination)«; her skal kun anføres, at det drejer sig om en ung gift, under lykkelige Forhold levende, men som det synes meget indskrænket Kvinde, hvem en Husven (Pander) dels ved Kærlighedserklæringer, dels ved Trusler om at ville begaa Selvmord, ved idelige Overtalelser og navnlig ved »fascinerende« Blikke og Bevægelser — hvad Benedikt i sin Kritik af Bogen kalder »Abekattestreger« — bringer til at forlade Mand og Hjem.

Medens vi ved Processen Czynski endnu havde — om end ikke særlig fast — Grund under Fødderne, idet der dog kunde være Tale om en patologisk Tilstand fremkaldt ved Hypnose, føres vi ved Tilfældet Pander helt ud i det blaa; thi skal der, hvor det drejer sig om en Mands ved Kærlighedserklæringer og Trusler fremskaffede Indflydelse paa en indskrænket og forskruet Kvinde, tales om en fremkaldt patologisk Tilstand, der kan øve Indflydelse paa Viljens Frihed, saa bliver den retslige Psykopatologi det rene Nonsense. Hvis man vil gøre ved »Wachsuggestion« fremkaldte Følelser og deraf resulterende Handlinger til en sygelig Tilstand, der skal bedømmes af Lægen, ja saa bliver dennes Omraade i Sandhed udvidet; thi alle vore Forestillinger og Følelser ere i Virkeligheden fremkaldte ved »Wachsuggestion«, i alt Fald hvis man accepterer Bernheims Definition af Suggestionen som »en Proces, ved hvilken en Forestilling bliver indført i Hjernen og antagen af den«¹⁾. Og det maa Preyer og de andre Ordførere for den retslige Viljeløsheds Fremkaldelse ved »Wachsuggestion« vel gøre; thi det er Nancyskolens urimelige Overvurderingen af Hypnosen

¹⁾ Bernheim: Hypnotisme, suggestion, psychothérapie. Études nouvelles. Paris 1891, p. 24.

og Suggestionen, der har sat sit Præg paa de tyske Lægers besynderlige Opfattelse af disse Momenters retslige Betydning og gjort Processen Czynski til en retspsykiatrisk Begebenhed af Rang.

Der synes da at være al mulig Anledning til at underkaste saavel Hypnosens og Suggestionens i al Almindelighed som den Rolle, man i Processen Czynski har villet tillægge disse Momenter, en nøjere Undersøgelse; og denne Undersøgelse maa være saa meget mere paatrængende, som Nancyskolen og dens tyske Meningsfællers Stilling her i Virkeligheden giver Juristernes altid gærende Paastand om Lægernes Tilbøjelighed til Overgreb i Tilregnelighedsspørgsmaalet ny Næring. Det er utvivlsomt, at »Wachsuggestionen« i alt Fald over for visse Individuer spiller en stor Rolle i Patologien (Suggereren og Bortsuggereren af Lamheder o. l. hos hysteriske), men hvis man ogsaa vil tillægge den Evnen til at fremkalde patologisk Viljesløshed, saa bør Lægens Skøn æskes i ethvert Tilfælde, hvor et Individ ved et andets Trusler eller Overtalelser føres til en Forbrydelse, ja endog blot hvor det forbryderske Individ har haft nærmere eller fjernere Omgang med et andet, da det jo er muligt, at Forbryderen er ført til Forbrydelsen ved »et fascinerende Blik«. Og saa ville Juristerne utvivlsomt have Ret i at beskyldte Lægerne for at strække Haanden ud efter hele Tilregnelighedsspørgsmaalet og søge at sætte sig selv til Doms.

Trods de utallige Afhandlinger om Hypnotismen, der foreligge især fra de senere Aar, kan Spørgsmaalet om Hypnosens og Suggestionens Betydning i Almindelighed og deres retslige Betydning i Særdeleshed vel endnu ikke siges at være endelig løst. Alene Spørgsmaalet om, hvad Hypnose egentlig er, har jo længe været og er endnu Genstand for de forskelligste Besvarelser.

For Salpêtrièreskolen er Hypnosens et ved Suggestion eller Autosuggestion opstaaet, af stærkt fremtrædende og vilkaarligt fremkaldelige Symptomer ledsaget, Led af

Hysterien; den er en Neurose i 3 Stadier: Letargi, Katalepsi, Somnambulisme. For Nancyskolen er den en i flere Grader delt særlig psykisk Tilstand, der kan fremkaldes vilkaarligt hos saa at sige alle (undtagen sindssyge); den karakteriserer sig ved en stærkt forøget Suggestibilitet, ved Evnen til at være under Paavirkning af en eller flere bestemte Forestillinger og til at realisere dem; den hypnotiske Tilstand kan fremkaldes med eller uden Søvn; Søvn er ikke nødvendig for Suggestionen, men det er heldigt at søge at opnaa den, thi den letter de andre Suggestioner, idet den forøger Suggestibiliteten.

Jeg er selvfølgelig paa ingen Maade kompetent til at dømme Salpêtrièr- og Nancyskolen imellem. Men selv om man vil hævde, at den mægtige Uoverensstemmelse, der er mellem de to Skolers Opfattelse af Hypnosen, for største Delen beror paa, at de have studeret væsentligt forskellige Tilstande, idet Salpêtrièreskolen udelukkende har arbejdet med hysteriske, Nancyskolen overvejende med ikke hysteriske Individuer, saa forekommer det mig tvivlsomt, om der i Virkeligheden er den dybe Kløft mellem den »store« Hypnose (Salpêtrièreskolens) og den »normale« Hypnose (Nancyskolens), som Lehmann — hvis klare og instruktive Fremstilling af de hypnotiske Tilstande¹⁾ er langt mere tiltalende end de talrige store Bøger om Hypnosen, der foreligge i Udlandet — mener, om de, som han i Overensstemmelse med Janet tror, ere hinanden ganske modsatte. Skulde virkelig den angivne Erfaring, at den dybe Hypnose hos det normale Menneske skulde foraarsage en stærk Indskrænkning af Bevidstheden, formedelst Opmærksomhedens ensidige Koncentration, medens den hysteriske Hypnose (o: det somnambule Stadium)

¹⁾ Alfr. Lehmann: Hypnosen og de dermed beslægtede normale Tilstande. København 1890.

— —: Overtro og Trolddom. IV. De magiske Sindstilstande. København 1896.

skulde medføre en stadig voksende Udvidelse af Bevidsthedens Omfang, saa at Suggestibiliteten skulde tiltage med den normale Hypnosens Dybde, aftage med den hysteriskes, dog ikke være en temmelig teoretisk Konstruktion. I alle Tilfælde maa man erindre, at den store Hypnose (Hysterohypnosen), takket være Salpêtrièreskolens ivrige Dyrkningsforsøg paa Hysterikere, ligesom Hysteriens andre Former under Salpêtrièreskolens Hænder er bleven en Art Kunstprodukt. Lad være, at de nationale Ejendommeligheder for en Del ere Skyld i den enorme Forskel, der er paa Hysteriens Fysiognomi herhjemme og i Frankrig, saaledes som den dér beskrives af Charcot, Paul Richer, Gilles de la Tourette o. a.; der er dog ingen Tvivl om, at de bizarre Former, hvorunder Hysterien og Hysterohypnosens præsentere sig, for en stor Del ved Drivhusdyrkning ere blevne til Afarter. Paa den anden Side er der heller ingen Tvivl om, at Nancyskolen (Bernheim, Liébeault, Liégeois etc.) i høj Grad har overdrevet Hypnosens Betydning og med et noget ensidigt Blik baade har undervurderet sine Mediers nervøse Konstitutionsanomali og overvurderet de ved de hypnotiske Forsøg indvundne Erfaringer. At den normale Hypnose ikke forudsætter noget udtalt hysterisk Grundlag for at kunne opstaa, maa for længst siges at være bekræftet af Forskere fra alle Europas Lande (Auguste Voisin, Berillon, Schrenck-Notzing, Moll, Preyer, Forel, Ladame, Wetterstrand etc.); men det synes utvivlsomt, at Hypnosens har en særlig Evne til at sløre Hypnotisørens kolde Fornuft, saa at han dels lader sin Fantasi løbe af med sig, dels bliver et velkomment Offer for samvittighedsløse Mediers Charlataneri. Det er saaledes karakteristisk at se en Videnskabsmand at Krafft-Ebings Rang lade sig føre bag Lyset af et utvivlsomt drevent Medium, der optræder under falsk Navn¹⁾. Og selv om Fuchs er rigelig kate-

¹⁾ Krafft-Ebing: Eine experimentelle Studie auf dem Gebiete des Hypnotismus. Stuttgart 1889.

gorisk, naar han i Processen Czynski erklærer al Hypnose for Komedienspiel, saa har Hirsch dog maaske Ret, naar han paastaar¹⁾, at det meste af de hypnotiske Fænomener er det.

Ser man ganske nøgternt paa de hypnotiske Fænomener, og bortskærer man alt det af dem, der er Humbug, vil det dog vistnok vise sig, at den »normale« Hypnose som en uafbrudt Kæde strækker sig fra det virkelig normale og over i den store Hypnose, og at der her ikke levnes Plads for nogen dyb Modsætning.

Thi Hypnosen, af hvad Art den end er, beror paa en forøget Suggestibilitet; derom er der fuld Overensstemmelse mellem Salpêtrière- og Nancyskolen. Den førstnævntes store hypnotiske Skuespil have netop kunnet lade sig realisere, fordi »Hysterien kun er en særlig Art sygelig forøget Suggestibilitet« (Möbius²⁾). Og for Nancyskolen er Suggestibiliteten i den Grad det væsentlige ved Hypnosen, at f. Eks. Bernheim ønsker Ordet Hypnotisme afskaffet og erstattet af »état de suggestion«. Spørgsmaalet bliver da først det, hvad er Suggestion, og hvorpaa beror Suggestibiliteten?

Vi have set, at Bernheim definerer Suggestionen som »den Proces, ved hvilken en Forestilling indføres i Hjernen og antages af den«. Hirsch kritiserer nu denne Bernheims Definition med den Henvisning, at Forestillinger overhovedet ikke indføres i Hjernen, men opstaa i den, og at, naar man betegnede Produktionen af Forestillinger som Suggestion og Evnen til at danne Forestillinger som Suggestibilitet, saa maatte en højere Grad af Intelligens ogsaa betinge en højere Grad af Suggestibilitet, da Dannelsen af Forestillinger udgør en af Intelligensens vigtigste Faktorer; men nu anfører Bernheim selv, at »alt, hvad der forringer Fornuftens Virksomhed, alt, hvad

¹⁾ William Hirsch: Was ist Suggestion und Hypnotismus? Berlin 1896.

²⁾ P. I. Möbius: Neurologische Beiträge. I. p. 31. Leipzig 1894.

der undertrykker eller svækker Hjernekontrollen, forøger Suggestibiliteten. Hirsch har naturligvis Ret i. at Bernheims vide Definition modsiger sig selv, og naar Hirsch selv definerer Suggestionen som »Produktionen af Følelser, Stemninger og Forestillinger, som staa i et inadækvat Forhold til deres fysiologiske Fremkalder«, saa giver han ganske vist en videnskabelig langt mere brugbar Definition. Men sædvanligvis bruges dog Betegnelsen Suggestion vistnok i langt videre Betydning uden dog helt at naa det Omfang, som Bernheim vil give den. For Bernheim er i Virkeligheden enhver Forestilling, der ikke straks igen udslettes, men bliver stabil, en Suggestion, i alt Fald for saa vidt som den tenderer med Handling. »Forestillingen bliver snart direkte overført til Hjernen, og dennes første Rolle indskrænker sig til at optage den; saadanne ere Forestillinger, der meddeles ved Tale, Undervisning, Foredrag, Overtalelse, eller der indesluttet i Sanserindtryk; det er den direkte Suggestion. Snart bliver Forestillingen skabt i Hjernen som Resultat af modtagne Indtryk; det er den indirekte Suggestion; her indskydes hver Hjernes individuelle Rolle som Mellemed. Al Opdragelse bliver da Suggestion; hvert Indtryk, der kommer til at virke ind paa Individet ved hans egen Sansning, ved andres Tale, har en suggestionerende Indflydelse. Og hver suggereret og optaget Ide stræber at give sig Udslag i Handling, det vil sige blive Fornemmelse, Billede, Bevægelse. Det er den fysiologiske Lov! Enhver Hjernecelle, der er sat i Virksomhed ved en Forestilling, sætter de Nervetraade, som skulle realisere denne Forestilling, i Virksomhed.« Det er herefter forklarligt, at Suggestionen er det væsentligste og saa at sige eneste for Bernheim. Hypnosen er kun en særlig suggereret Tilstand, hvorunder Suggestibiliteten er forøget; Søvnens er det rent underordnede og er ligestillet med Anæsthesien, Hallucinationerne og de andre suggererede Fænomener. I Kraft af ethvert Individets normale Suggestibilitet gør det ene Menneske sig

til Herre over det andet, snart med Individets Vilje ved med nogle simple Manipulationer at hensætte ham i en Tilstand af forøget Suggestibilitet, Hypnosen, snart mod Individets Vilje og oftest mod hans Vidende ved at suggerere ham Forestillinger gennem Overtalelse, Fortælling, Taler etc. Bernheim kommer til det Resultat, at »Suggestionen er i alt; den leder mange af vore Handlinger; og hvis man vil give dette Ord sin videste og sandeste Definition, kan man sige, at i alle Handlinger, gode og onde, spiller Suggestionen en Rolle.« »Hvor er Tilregneligheden? Naar jeg kommer i Berøring med en Forbryder, spørger jeg mig selv om, hvorledes hans moralske Væsens medfødte Tilstand fra først af har været. Hvilken Del har sit Udspring fra Jordbunden, Organisationen, den nedarvede Suggestibilitet? Hvilken Del har sit Udspring fra Suggestionen gennem Opdragelse, ved Millieuet, ved Læsning, ved Drømme, ved Personer, der have været i Berøring med ham, ved Hændelser i hans Liv? Hvor stor har hans Modstandsevne været? Hvor stor en Del bliver der tilbage til hans frie Bestemmelse? Hvilken er hans Tilregnelighedsgrad?«

Bernheim har utvivlsomt Ret i, at hans Opfattelse af Suggestibiliteten kan føre til de mest vidtsvævende Overvejelser; og det er sikkert ikke overflødigt, at han ender denne sin Udvikling med at sige: »Jeg har ikke til Hensigt at ville afvæbne Samfundet; det har Ret til at forsvare sig?«

Nancyskolens fremmede Tilhængere have aabenbart haft Betænkeligheder ved at følge Bernheim i en Opfattelse af Suggestibiliteten, hvis Konsekvenser ville blive saa vidtrækkende. Forel er saaledes klar over¹⁾, at Begreberne Suggestion og særlig Autosuggestion let ved for vid Udstrækning kunne flyde over i Begreberne Instinkt, Vane, psykisk Refleks, Automatisme, og hævder, at »Begrebet

¹⁾ August Forel: Der Hypnotismus. Stuttgart 1895.

Suggestion bedre kan afgrænses derved, at der hertil hører en aktiv indgribende suggererende Hypnotisør (ved det ene Menneskes Forbindelse med det andet eller »Rapporten«). « I det Forel til Slutning erklærer det for næsten umuligt at afgrænse Begrebet Suggestion, fremhæver han dog bestemt, at »man altid ubetinget maa indskrænke Suggestionen til den intuitive Paavirknings Omraade i Modsætning til Paavirkningen ved Fornuftgrunde.« Imidlertid deler Forel fuldt ud Bernheims Anskuelse om, at alle Mennesker ere mere eller mindre suggestible, og at mange allerede i vaagen Tilstand ere i saa høj Grad suggestible, at Begrebet Hypnose næppe er til at afgrænse, da deres vaagne Normaltilstand ved umærkelige Trin gaar over i den hypnotiske Tilstand.

Mest udtømmende og tiltalende definerer Lehmann Suggestibiliteten, naar han¹⁾ beskriver, hvorledes Opmærksomheden kan fængsles uvilkaarligt (udvendig fra ved Sanserindtryk) og vilkaarligt (indvendig fra ved Bevidsthedens eget Indhold, følelsesbetonede Forestillinger) og anfører, at jo mindre et Menneskes Opmærksomhed er vilkaarligt bestemt, og jo lettere den følgelig holdes fængslet af ydre Paavirkninger, desto større siges Suggestibiliteten at være. Selve Paavirkningen, der griber ind og fængsler Opmærksomheden, kaldes Suggestionen eller Indskydelsen. Suggestionen kan ske gennem Naturindtryk, men sker dog hyppigst gennem Mennesker enten ved Handlinger eller Ord. Stærkt følelsesbetonede Forestillinger have altid Tendens til at fængsle Opmærksomheden, til at virke suggestivt. Kærlighed, Tillid, Respekt og Frygt forøge Modtageligheden for Suggestioner fra dem, lige over for hvilke disse Følelser næres. Autosuggestion er Suggestion, som et Menneske bevidst eller — mest — ubevidst fremkalder hos sig selv; den opstaar derved, at Opmærksomheden rettes indefter — oftest ved Forventning eller Frygt.

¹⁾ Alfred Lehmann: Overtro og Trolddom. IV. p. 252.

Hvorledes man nu end vil definere Suggestion og Suggestibilitet, maa det i alt Fald fastholdes, at det særegne for det suggestive er det, at Forestillingen, der tenderer mod Handling, ikke resulterer af eller er bibragt Individet ved Fornuftgrunde, men er optaget intuitivt, snart indvendig fra ved Indskydelse (Autosuggestion), snart udvendig fra, og da enten direkte eller indirekte ved en paatvungen fejl-agtig Sansning (Illusion, Hallucination).

Det er indlysende, at man da ikke kan betragte Suggestibiliteten i sig som noget sygeligt Fænomen. Vil man retsligt lægge Vægt paa Suggestibiliteten, skal Lægen afgøre Betydningen af en psykisk Proces, der kan fremkaldes hos ethvert normalt Menneske, maa han faktisk sættes til Doms over enhver Forbryder, og Dommeren maa vige sit Sæde til Fordel for Lægen. Thi Suggestionen spiller efter Bernheims Definition af den absolut en Rolle ved enhver Forbrydelse, efter den mest maadeholdne Definition ved de allerfleste. Men den lovordnede Stat maa have Ret til at fordre, at det normale Menneske, der ved Arv og Opdragelse har erhvervet det nødvendige Fond af moralske Følelser, kan frigøre sig for den Indflydelse, som Suggestionen til Forbrydelse kan øve paa ham, og »Wach-suggestionens« retslige Betydning maa da, saa længe som det drejer sig om i øvrigt normale Mennesker, praktisk afvises som Lægen uvedkommende.

Hypnosen i Nancyskolens oprindelige Betydning, som en Tilstand af forøget Suggestibilitet, maa, saa længe det kun drejer sig om Suggestibilitet i vaagen Tilstand (»Wach-suggestibilitet«), selvfølgelig ses under samme Synspunkt, og der kan kun være Tale om at undersøge Hypnosens retslige Betydning, for saa vidt som Individet ved den hensesættes i en særlig Tilstand, i en suggestiv Søvn.

Af de 3 Klasser af Handlingsuggestion, som Paul Janet skelner imellem, nemlig 1) Suggestion under Søvn-
nen af Handlinger, som skulle udføres under Søvn-
nen, 2) Suggestion under Søvn-
nen af Handlinger, som skulle udføres

i vaagen Tilstand, og 3) Suggestion i vaagen Tilstand af Handlinger, som skulle udføres i vaagen Tilstand, maa man altsaa paa Forhaand udskyde den sidste.

Spørgsmaalet bliver da: hvilke Mennesker kunne henses i en suggestiv Søvn, og hvilken Indflydelse øver denne paa den paagældendes Bevidsthed, eller med specielle retslige Hensyn for Øje: er Individet under Hypnosen (den suggestive Søvn) i en Tilstand af Viljesufrihed — der endog kan fortsætte sig efter Opvaagningen —, som tillader en aktiv og passiv Udførelse af Forbrydelser?

Naar Nancyskolens Tilhængere (f. Eks. Forel, Vogt) paastaa, at ethvert psykisk normalt Menneske i sig er mere eller mindre hypnotisabel, ved fremmed Indflydelse kan bringes i en søvnliggende Tilstand, saa maa det betragtes som en stiltiende Forudsætning, at vedkommende selv vil hypnotiseres. Kun ved i høj Grad hysteriske Individer, der have været Genstand for vanemæssig Hypnotisering, kan der være Mulighed for, at Hypnose kan udføres mod den paagældendes Vilje. Men selv om det normale Menneske frivillig giver sig hen til Hypnotiseringsforsøg, er det derfor ikke sikkert, at Hypnose just indtræder. Det spiller her en væsentlig Rolle, hvorledes hans momentane Tilstand er, om han er søvnig, døsigt, trætt, og om Hypnotisøren er tilstrækkelig udholdende og forstaaer at tage alle Momenter i Betragtning, trætte Øjet ved Stirren mod blanke Genstande, Øret ved monotone Lyde, Musik etc., medens samtidig alle afledende Momenter ere fjernede. Endvidere maa den paagældende have Tillid til Hypnotisøren; dette er ikke alene nødvendigt for selve Søvnens Indtræden, men meget mere for at der skal komme en Rapport i Stand efter Hypnosens Opstaaen. Den hypnotiske Søvn skulde nemlig adskille sig fra den naturlige Søvn deved, at medens Opmærksomheden i det sidste Tilfælde er slappet, er den under Hypnosen ensidigt rettet mod Hypnotisøren. Denne eksklusive Interesse for den bestemte Person (Hypnotisøren) skærper Sanserne og bevirker, at Rapporten mellem Hyp-

notisøren og den hypnotiserede er saa intim. Men Fordringen om Tillid til Hypnotisøren som en nødvendig Forudsætning for Hypnosens Indtræden og den Erfaring, at Frygt eller Ærbødighed for Hypnotisøren forøger Suggestibiliteten under Hypnosen, tjener rigtignok i høj Grad til Støtte for dem, der paastaa, at mange af de hypnotiseredes Handlinger udføres frivilligt for at være Hypnotisøren til Tjeneste. I alt Fald er det ikke særligt overbevisende for Tvivlerne, naar Forel væsentlig udfører sine hypnotiske Forsøg paa det kvindelige Opsynspersonale paa den Sindssygeanstalt, for hvilken han er Overlæge.

Der er nu vel heller ingen Tvivl om, at Tilhængerne af Nancyskolen overvurdere Betydningen af de Fænomener, der lade sig fremkalde under Hypnosen, og at Kritikerne (Jolly, Benedikt, Fuchs, Hirsch etc.), hvis Række stadig forøges, have Ret i deres Paastand om, at en stor Del af de hypnotiske Eksperimenter i Virkeligheden er Komediespil, beror paa Bedrag, Lydighed og Autoritet. Benedikt, der forener rig personlig Erfaring paa Hypnotismens Omraade med en knivskarp Kritik, hævder saaledes¹⁾, at man af den i den moderne Litteratur foreliggende Kasuistik maa fjerne 90 pCt. af alle Tilfælde af det faktiske Række. Med særlig Opmærksomhed maa man i alt Fald sikkert betragte alle de i de lettere Grader af Hypnose udførte Handlinger. Imidlertid er det jo en af Nancyskolens Erfaringssætninger — hvad i øvrigt ogsaa stemmer med de teoretiske Slutninger, der resultere af Opfattelsen af Hypnosen som en Art Søvn med ensidig koncentreret Opmærksomhed —, at Suggestibiliteten tiltager med Hypnosens Dybde; jo dybere Søvn er, desto mere er den paagældende undergivet Hypnotisørens Herredømme, desto lettere reagerer han paa de af denne givne direkte Handlingssuggestioner, desto lettere realiseres de indirekte

¹⁾ Moriz Benedikt: Hypnotismus und Suggestion. Leipzig und Wien 1894.

Handlingssuggestioner gennem Suggesteren af Illusioner, Hallucinationer og Vrangforestillinger.

Naar Nancyskolen og Salpêtrièreskolen nu arbejdede paa samme Maade og navnlig søgte at fremkalde de samme Fænomener, tror jeg, at den foregivne Kløft mellem den »normale« Hypnose og Hystero-Hypnosens vilde vise sig at være illusorisk. Hvis Nancyskolen i Stedet for at lægge udelukkende Vægt paa Handlingssuggestionerne og for enhver Pris stræbe efter at tiltvinge Hypnosens en mægtig retsmedicinsk Betydning vilde søge at fremdyrke det Væld af hysteriske Symptomer, hvis Studium er bleven Salpêtrièreskolens Opgave, vilde det sikkert lykkes den at faa den dybe »normale« Hypnose omdannet til Hystero-Hypnosens 3 Faser (Letargi, Katalepsi, Somnambulisme), om ikke straks ved første Seance, saa dog efterhaanden ved vanemæssig Hypnotisering af det samme for den dybe »normale« Hypnose modtagelige Individ. Og hvis Salpêtrièreskolen ikke udelukkende havde gjort til sin Livsopgave at benytte Hypnosens til Hjælpemiddel under sine fortjenstfulde Studier af Hysteriens Væsen og aldeles ingen Vægt havde lagt paa den i videnskabelig Henseende ret golde Arbejden med den »normale« Hypnose, der er bleven Nancyskolens Kæphest, vilde den ikke have overset den — maaske kun ringe — Vejledning til Tydning af Hystero-Hypnosens, som Studiet af den »normale« Hypnose kan yde.

Thi i Virkeligheden er der ingen som helst Tvivl om, at medens der hos Individet paa Grundlag af en ved Lettroenhed, ringe Begavelse, Mangel paa Vilje betinget almindelig Disposition og en ved Træthed og Søvnighed fremskaffet momentan Disposition vel ved Tillid til Hypnotisøren kan tilvejebringes en Art hypnotisk Tilstand, hvorunder vedkommende af Føjelighed kan bringes til at udføre forskellige Handlinger af mere eller mindre ligegyldig og latterlig Natur, saa opstaar en virkelig dyb Hypnose, hvor Individets egen Vilje alt Fald delvis er indskrænket,

absolut kun paa neuropatisk Basis. »Alle hypnotisable Individuer ere Neuropater» (Binet og Fééré). At der som Betingelse for Opstaaelsen af den store Hypnose, Hystero-Hypnosen, udfordres en hysterisk Basis, er jo paa Forhaand givet. Men de fleste mere kritisk anlagte hypnotiske Undersøgere ere ogsaa enige om, at der altid ligger en neuropatisk Konstitution til Grund for den udtalte »normale» Hypnose, og at der som Resultat af den vanemæssige Hypnotisering regelmæssig udvikler sig en hysterisk Tilstand paa Grundlag af den tidligere nervøse eller — oftest — hysteroide (slumrende hysteriske) Disposition.

Ligesom den naturlige Somnambulisme, hvor den ikke er et Udslag af manifest eller larveret Epilepsi (Echeverria¹⁾), utvivlsomt er en Nervesygdom og kun opstaar paa Grundlag af en manifest eller larveret Hysteri (Gilles de la Tourette²) eller en Status nervosus, oftest i den farlige Pubertetsalder (Krafft-Ebing³), saaledes fordrer ogsaa den kunstige Somnambulisme (Hypnosen) sikkert et saadant Grundlag for sin Opstaaen.

Som et Bindeled mellem den naturlige Somnambulisme (altsaa en Tilstand, der optræder under Forløbet af den ellers normale Søvn) og den ved Fremmedsuggestion fremkaldte Hypnose staar den ved Autosuggestion (uden nogen Hypnotisørs Mellekomst) vakte Hypnose, der skal kunne fremkaldes ved at stirre paa blanke Genstande, lytte til ensformige Lyde etc. Men efter hvad der foreligger i Litteraturen, maa det anses for mere end tvivlsomt, om en saadan autohypnotisk Tilstand, der er mere end en almindelig Halvdøs, hvorunder intet lader sig udføre, kan opstaa hos andre end hysteriske eller hos saadanne, der ved en

¹) Echeverria: On nocturnal epilepsy and its relation to somnambulism. Journal of mental science. Vol. 24. p. 568. 1879.

²) Gilles de la Tourette: L'hypnotisme et les états analogues. Paris 1887.

³) Krafft-Ebing: Lehrbuch der gerichtlichen Psychopathologie. Stuttgart 1892.

vanemæssig Hypnotisering i alt Fald staa paa Hysteriens Rand. Ligesom al naturlig Somnambulisme, saaledes synes ogsaa al aktiv Autohypnose kun at opstaa paa Basis af en Status nervosus og oftest fordre en hysterisk eller hysteroid Konstitution som Betingelse.

Uden at jeg i øvrigt har til Hensigt at gaa nærmere ind paa den rene Hystero-Hypnose og overhovedet paa det retslige Værd, der maa tillægges Hysteriens forskellige Faser, skal jeg her blot gøre opmærksom paa den nære Forbindelse, der er mellem den mere forbigaaende Autohypnose og Hypnose paa den ene Side og den indtil Maa-neder varende »état second« af den — hvor det ikke drejer sig om en Epilepsi — rene hysteriske Sygdom, Dobbeltbevidstheden paa den anden; og Ligheden bliver mere paafaldende derved, at »état second« ikke altid opstaar spontant (Autosuggestion), men baade kan paavirkes og ti Dels ogsaa fremkaldes vilkaarligt (Fremmedsuggestion). —

Antagelig vil det en Gang lykkes Undersøgere, der ikke paa Forhaand ere hildede af en af de to Skolers Lære, at udrede de Traade, som forbinde den »normale« Hypnose med den store Hypnose (Hystero-Hypnosen). Foreløbig maa det hævdes, at det sidste Ord om Hypnosens Væsen i alt Fald endnu ikke er sagt. Det forhindrer imidlertid ikke, at man allerede nu saa temmelig kan værdsætte Hypnosens retslige Betydning.

Betragter man da først Hypnosens Betydning som aktiv Tilstand, kan der under den hypnotiske Søvn være Tale om to Arter Handlingsuggestioner, nemlig saadanne, der skulle realiseres straks under Hypnosens, og saadanne, der først skulle realiseres efter Opvaagningen (posthypnotiske Suggestioner), enten umiddelbart efter denne eller efter kortere eller længere Tids Forløb. Handlingerne kunne enten suggereres Individet direkte som ren Befaling eller indirekte ved at bibringe ham Illusioner, Hallucinationer eller Vrangforestillinger, der danne det fuldfærdige Motiv til en Handling. Ved Hand-

linger, der skulle udføres efter Opvaagningen, drejer det sig oftest om simpelt befalende Suggestioner. Efter Hypnosen er der oftest Amnesi, men Erindringen vækkes under næste Hypnose for det under tidligere Hypnoser passerede; der er her fuldstændig Overensstemmelse med Forholdene under Dobbeltbevidstheden. For at være sikker paa, at der vil indtræde Amnesi for det under Hypnosen passerede, kan man ogsaa suggerere Individet Amnesi.

Suggestionerne, der skulle realiseres efter Opvaagningen, synes langt fra altid at lykkes. Specielt gælder det da om dem, der først skulle realiseres efter længere Tids Forløb (à longue échéance); her udfordres sikkert særdeles modtagelige — maaske ogsaa villige — Individder, for at Udførelsen skal lykkes. Forklaringen for disse Suggestioner à longue échéance søger Bernheim deri, at Individet, hvem man suggererer en saadan Handling, der f. Eks. først skal udføres efter flere Ugers Forløb, under Hypnosen faar Suggestionen saaledes præget i sig, at den i den Tid, der forløber inden Udførelsen, ikke er ude af hans Erindring, men dukker op hver Gang, hans Opmærksomhed ikke tages fangen af ydre Sanseindtryk, og saaledes holder sig vaagen.

Der foreligger nu i de forskellige franske og tyske Kasuistikker et større Materiale, som Nancyskolens Tilhængere ville tage til Indtægt for deres Paastand om Muligheden af at suggerere hypnotiserede forbryderske Handlinger, der bringes til Udførelse dels under Hypnosen, dels efter Opvaagningen. Forsøgene ere alle af samme Natur. Forel (l. c. p. 198) giver en hypnotiseret Mand en Revolver, kun forsynet med Fænghætte, i Haanden, peger paa en tilstedeværende Jurist og erklærer den hypnotiserede, at denne er et slet Menneske, som han skal skyde ned. Den hypnotiserede griber resolut Revolveren og skyder paa Juristen, der falder til Jorden, idet han lader, som han er saaret. Forel erklærer saa: »Karlen er endnu ikke død, skyd igen!» Og den hypnotiserede skyder atter. — Forel

(l. c. p. 198) siger til et andet hypnotiseret Individ: »Se, lige foran staar der en slet Karl, en rigtig Hallunk, ham ville vi slaa ihjel; her har De en Kniv (F. giver ham et Stykke Kridt); han staar lige foran Dem; stik ham i Underlivet!« Visende Tegn paa stor indre Ophidselse, sitrende og med fordrejede Ansigtstræk, fatter den hypnotiserede krampagtig Kridtet med højre Haand, staar pludselig op og stikker med stor Kraft to Gange efter hinanden frem for sig i Luften. — Bernheim l. c. p. 121) siger til en Kvinde, der er i hypnotisk Søvn: »Naar De er vækket, skal De gaa hen og stjæle mit Ur, som ligger paa Bordet.« Derpaa vækker han hende, og medens han beskæftiger sig med andre hypnotiserede Individuer, stiler den paagældende Kvinde langsomt hen mod Bordet; hun lader, som hun ser ud ad Vinduet, medens hun vender Ryggen til Bordet, og idet hun lader sin Haand glide under de paa Bordet liggende Papirer i den Hensigt med dem at skjule, hvad hun har for, tager hun hurtigt Uret, skjuler det under sin Fichu og gaar roligt hen i et Hjørne af Salen. Beskyldt for at have taget Uret, bliver hun afvekslende rød og hvid, falder paa Knæ og siger skælvende af Forvirring og Frygt: »Jeg bønfaller Dem om ikke at angive mig; jeg er ikke Tyv, jeg har ikke villet stjæle Uret, men jeg følte en uimodstaaelig Lyst til at tage det; den var stærkere end jeg.« — Liégeois¹⁾ fortæller om en hypnotiseret, til hvem der bliver sagt: »I Morgen ved Middagstid skal De gaa til Rue Bosquet 80; De skal gaa ind dér og trænge frem til et stort Værelse; i dette Værelse er der en Seng, i Sengen en Mand, det er Kongen af England; ved Siden af Sengen er der et Natbord, paa dette en Revolver; den skal De tage og affyre 3 Gange mod Manden i Sengen.« Manden gjorde som der blev sagt og blev yderst forfærdet, da han

¹⁾ Jules Liégeois: De la suggestion et du somnambulisme dans leurs rapports avec la jurisprudence et la médecine légale. Paris 1889. p. 678.

kom til sig selv. — Paa kriminelle Suggestioner à longue échéance har jeg intet Eksempel fundet, og i alt Fald synes her kun simple Handlingssuggestioner at lykkes, medens posthypnotiske Hallucinationer næppe realiseres ganske spontant, saa snart der blot er forløbet nogle Dage (kfr. Bernheims Forsøg p. 122).

Afløbe alle disse Fænomener nu i det ubevidste Liv? Er det berettiget at tale om en Spaltning af Bevidstheden, med en »Overbevidsthed«, der sover, og en »Underbevidsthed«, der lader Individet handle som en viljeløs Klump, reagerende reflektorisk-automatisk paa suggererede Impulser og Hallucinationer, frigjort for de gennem Opdragelse og Udvikling erhvervede moralske og etiske Forestillinger, paa den anden Side ogsaa upaavirket af Drifterne? Gaar den hypnotiserede løs paa det Maal, der er sat ham, »paa samme Maade som en Sten, der falder«, som Liébeault siger? Ja, hvis disse Hospitalsforsøg uden videre kunde føres ud i Livet, hvis man ikke alene kunde fremkalde en saadan viljeløs Tilstand under selve Hypnosen, men ogsaa efter Opvaagningen, ja endog efter Dages, Ugers, maaske Maaneders Forløb (à longue échéance), vilde Hypnosen unægtelig være en Fare, der truede Samfundet med en total Omvæltning.

Men det gaar med Nancyskolens retslige Værdsættelse af Hypnosen som med dens retslige Bedømmelse af Suggestionen i sig: den har stirret sig blind paa sine Eksperimenter. Der har ogsaa lydt Protester nok mod Beretningen til at drage retsmedicinske Slutninger ud af de videnskabelige og professionelle Hypnotisørers Forsøg. Bernheim fremfører (l. c. p. 139) selv Indvendingerne: »Man siger: Forbrydelserne, som vi lade Individerne begaa, ere Laboratorieforbrydelser. Se her er en ung Pige, til hvem der gives en foregiven Gift, som hun hælder i et Glas og lader sin Moder drikke. Hun adlyder, fordi hun véd, at det er et Eksperiment, at det er Dem, som handler ved hende, og at Deres Hensigt ikke er at give hendes

Moder Gift. Se her er en Mand, til hvem De giver en Papirkniv for at han dermed skal dræbe sin Nabo. Han véd, at denne Kniv er et ufarligt Vaaben, og han planter den uden Frygt i sin Modstanders Bryst. Han véd, at Pistolen, som han skal affyre, ikke indeholder Kugle. Hans Tillid til Dem bringer ham til at følge Suggestionen. Han véd, at han giver en Forestilling, han spiller i god Tro den Komædie, De paalægger ham.«

Naar Bernheim straks derpaa tilføjer: »Dette er sandt for visse Somnambulers Vedkommende,« saa synes denne Indrømmelse unægtelig farlig for hele Nancyskolens Lære. Thi Berettigelsen til at opstille Hypnosen som en særlig og betydningsfuld retsmedicinsk Ufrihedstilstand staar og falder med Læren om Hypnosens Enhed. For Nancy-skolen eksisterer der jo i Virkeligheden kun én Hypnose, under hvilken Suggestibiliteten stiger sammen med Søvnens Dybde; den »store« Hypnose, Salpêtrièreskolens Hypnose, er for Nancyskolen kun et Kunstprodukt. I den »état de suggestion«, som for Nancyskolen strækker sig lige fra den normale Suggestibilitet til den dybeste Hypnose, er der ikke Plads for nogen Grænse, der skiller mellem Komædiespil og Tilstande med »slumrende Overbevidsthed«; de suggestive Fænomener ere kun kvantitativt, men ikke kvalitativt forskellige for de jævnt voksende Grader af »état de suggestion«.

Der er næppe Tvivl om, at man uden Skade kan strække sig langt videre end Bernheim i hans Indrømmelse af, at »visse« Somnambuler spille Komædie. Delbœuf skærer dem alle over een Kam og erklærer kategorisk, at »den hypnotiserede véd, at man forlanger af ham, at han skal spille en Komædie.« Gilles de la Tourette siger det samme i Ordene: »Somnambulen udfører ikke andet, end hvad han selv har Lyst til at udføre,« og Brouardel (kfr. Liégeois p. 627) accentuerer, at Somnambulen kun udfører de ham behagelige eller ligegyldige Suggestioner, som et ham sympatetisk Individ giver ham.

Lad være, at Hypnosen repræsenterer en Slags Omtaagethed af Bevidstheden, under hvilken Individets normale Suggestibilitet paa Grund af den ensidige Retning af Opmærksomheden, der ledsager denne Hensætten i en Halvdøs, er forøget for Suggestioner, væsentlig af ligegyldigt Indhold, fra Hypnotisørens Side, lad være, at denne Tilstand med Held lader sig udnytte til at forstærke Virkningen af terapeutiske Suggestioner hos et Individ, der i Forvejen er tilgængeligt for Suggestioner af denne Art; til at realisere Udførelsen af Forbrydelser egner Hypnosen sig sikkert ikke, i alt Fald hvor det paagældende Individ ikke i vaagen Tilstand har Lyst til at udføre dem¹⁾. Bevidsthedens Omtaagethed er under Hypnosen utvivlsomt aldrig dybere, end at Individet vil modsætte sig enhver Suggestion, der strider mod hans Tilbøjeligheder i normal Tilstand. »Det medfødte eller erhvervede moralske Fond konstituerer som saadant en tidligere primordial Suggestion, som neutraliserer senere (Ballet²⁾).

Selv om man vilde gøre Nancyskolen den Indrømmelse, at Hypnosen — hvor det ikke drejer sig om ligefrem Komediespil — ikke altid er en kunstig fremkaldt hysterisk eller hysteroid Tilstand, men at en virksom hypnotisk Tilstand lader sig fremkalde hos habituelt sunde Individuer, saa maa det i det mindste hævdes, atsaadanne Individuer i alt Fald ikke kunne bringes til at realisere kriminelle Suggestioner mod deres Vilje. At egentlig sindssyge ikke lade sig hypnotisere, vide vi af Forels og Vogts Erfa-

¹⁾ I Laurents Tilfælde, der oftere (f. Eks. Krafft-Ebing l. c. p. 346) citeres som Bevis paa Muligheden af kriminel posthypnotisk Suggestion, suggererede en medicinsk Student sin — vistnok hysteriske — Kusine, hvem han havde besvangret, Abort paa et bestemt Tidspunkt. Denne somatiske Suggestion, der er analog med Hysterikernes Blodsveden o. l., realiseredes, fordi den var givet efter Samraad og Samstemmen med den hypnotiserede.

²⁾ Ballet: La suggestion hypnotique au point de vue médico-legal. Gaz. hebdom. Nr. 44—45. 1891.

ringer. Bernheim (l. c. p. 166) angiver, at Neurastenikere »sans crises« ofte ere meget lidet suggestible. »Jo mere Neurastenien nærmer sig til Hypokondrien, jo mere Indbildningskraften er optagen af Fornemmelser og Forestillinger, som for længe siden ere gaaede over i Blodet, jo mere Autosuggestion behersker Hjernen, desto mindre har i Almindelighed andres Suggestion Magt over ham.« At imbecile ere lettere at hypnotisere end normale Mennesker, er muligt, men medens de utvivlsomt i vaagen Tilstand ved stadig Indflydelse ere lettere paavirkelige end normale Mennesker, er det efter de foreliggende Erfaringer tvivlsomt, om de under Hypnosen lettere reagere paa enkelte eller sjældnere gentagne Suggestioner end disse; i alt Fald taler den Omstændighed, at imbecile have vanskeligt ved at koncentrere deres Opmærksomhed, snarere for en formindsket Suggestibilitet under Hypnosen. Hysterikernes store Modtagelighed for Hypnose er uomtvistelig. Selv om Nancyskolen ikke vil indrømme Salpêtrièreskolen Berettigelsen til at betragte al virkelig Hypnose som hysterisk, er den dog villig til at indrømme, at Hysterikernes hele Naturel gør dem særligt egnede for Paavirkning af saavel Fremmed- som Autosuggestion. Men Salpêtrièreskolen, hvis Erfaring om den hysteriske Hypnose er saa rig, benægter bestemt Hypnosens kriminelle Betydning som aktiv Tilstand og erklærer i Overensstemmelse med Nancyskolens andre Modstandere: »Der findes ikke et eneste sikkert Eksempel paa Forbrydelse begaaet under Paavirkning af den hypnotiske Suggestion, enten under Hypnosen eller kortere eller længere Tid (à longue échéance) efter Opvaagningen.« Bernheims Svar herpaa (l. c. p. 146) er ikke særligt overbevisende; han siger: »Det er muligt; Forbryderne ere i Almindelighed ikke Hypnotisører og alle Hypnotisører ere ikke Forbrydere. Hvis i øvrigt en Mand, der var indviklet i Spørgsmaalet om Hypnotisme, havde misbrugt sin Magt til at suggerere en Forbrydelse, vilde han ikke sige det, og den suggestion-

rede vilde ikke vide det.« Ganske vist efterlades der ikke altid Amnesi for det under Hypnosen passerede, men den forbryderske Hypnotisør vilde være saa forsigtig at suggerere sit Medium Amnesi for at sikre sig mod Opdagelse. Saa længe Nancyskolen imidlertid ikke har Fakta at vise hen til, men kun støtter sig til rent teoretiske Spidsfindigheder, kan den ikke forlange, at man skal gaa med til dens Værdsættelse af Hypnosens retslige Betydning. I Virkeligheden er, som Benedikt siger (l. c. p. 62), »en dreven kriminel Kompløtør ikke saa naiv at gaa frem paa den her skildrede Maade; han overlader denne Naivitet til uskyldige Lærde og middelmaadige Digtere.«

Idet jeg i øvrigt ikke her skal gaa ind paa den udtalte hysteriske Hypnose, der sikkert maa værdsættes sammen med de øvrige hysteriske Tilstande, idet den hos vanemæssigt hypnotiserede kan fremkaldes mod den paagældendes Vilje, til Dels ogsaa opstaa spontant og altsaa danner en Overgang til Dobbeltbevidstheden og de øvrige hysteriske Anfald, men blot skal fremhæve, at denne erfaringsmæssigt ikke bringer Fare for kriminelle Suggestioner, skal jeg fastholde, at Hypnosens retslige Betydning som aktiv Tilstand utvivlsomt maa betragtes som minimal, idet der allerhøjest er Mulighed for, at moralsk defekte Individuer ved gentagen indtrængende Hypnotiseren kunne ledes til Forbrydelse. Men »lige saa lidt som Bernheim har kunnet forvandle et forlegent Menneske til en Bonvivant eller veltalende Advokat, lige saa lidt vil det lykkes at suggerere et moralsk Individ en Forbrydelse, som virkelig kommer til Udførelse« (Schmitz¹⁾).

Hvad Hypnosens retsmedicinske Betydning som passiv Tilstand angaar, maa det hævdes, at de Forbrydelser, der har kunnet være Tale om — seksuale Forbrydelser, specielt Voldtægt — næppe helt mod de paagældendes

¹⁾ A. Schmitz: Der Hypnotismus in forensicher Beziehung. Vierteljahrshchr. f. ger. Med. LII. P. 96. 1890.

Vilje lade sig udføre uden maaske paa stærkt hysteriske Individder, og selv hos disse sikkert kun med Vanskelighed. At det er muligt, at Voldtægt kan begaas under Hypnosen, og da specielt under det letargiske Stadium, ligesom under den spontane hysteriske Letargi (Gilles de la Tourette l. c. p. 227), sjældnere under det somnambule Stadium, tør vel ikke benægtes efter Tardieu's¹⁾, Gilles de la Tourettes og andres Meddelelser (kfr. Affaire Marguerite A. — Tardieu l. c. p. 90, Affaire Castellan — Tardieu l. c. p. 92, Affaire Lévy — Gilles de la Tourette l. c. p. 330, Affaire Maria F. — Gilles de la Tourette l. c. p. 339). Egentlig Forførelse under Hypnosen spiller næppe nogen synderlig Rolle, thi som Regel vil Hypnotisøren ikke opnaa nogen fysisk Imødekommenhed af Ofret, med mindre han selv har hypnotiseret det lang Tid igennem og saaledes erhvervet dets Gunst (Gilles de la Touretti). Som Regel ville Beskyldninger om Voldtægt og lignende seksuale Forbrydelser vise sig at bero paa Simulation fra hysteriske Kvinders Side (kfr. Tardieu l. c. p. 98), og Beskyldningerne rettes da oftest mod Læger (Tardieu l. c. p. 134 og 136); de resultere undertiden fra Autosuggestion under et hysterisk Anfald, bero ogsaa jævnlig paa hysterisk Løgnagtighed (Affaire La Roncière — Legrand du Saullé²⁾ p. 410).

Naar det drejer sig om seksuale Attentater paa ikke-hysteriske under Hypnosen, ville de paagældende — i alt Fald hvor Attentatet lykkes — gennemgaaende vise sig at være lettroende, ofte imbecile Kvinder. Forudsat at Imbeciliteten ikke habituelt er saa stor, at Individet maa siges at være aandssvagt — i hvilket Tilfælde det sikkert er et Spørgsmaal, om Hypnose overhovedet er mulig — er det

¹⁾ Ambroise Tardieu: Étude médico-légale sur les attentats aux mœurs. Paris 1878.

²⁾ Legrand du Saullé: Les hystériques. État physique et état mental. Actes insolites, délictueux et criminels. Paris 1891.

højest tvivlsomt, om disse Individder under Hypnosen kunne siges at være »den frie Vilje berøvet«. Ved Hypnose hos ikke-hysteriske gælder sikkert den Indvending, som Bernheim lader sine Modstandere fremføre (l. c. p. 139): »En Kvinde vil ikke lade sig voldtage i somnambul Tilstand uden dersom hun selv ikke ønsker at staa imod.«

I det hele maa Hypnosens retsmedicinske Betydning som Ufrihedstilstand saavel i aktiv som passiv Retning erklæres for ren minimal eller, hvis man vil undtage den udtalte hysteriske Hypnose, hvis Vurdering rettest falder sammen med de øvrige hysteriske Fænomener, endog fuldstændig illusorisk. »Spørgsmaalet om Forbrydelser ved hypnotisk Suggestion og Forbryderens Ansvarlighed i en saadan Tilstand savner enhver Aktualitet« (Benedikt l. c. p. 62—63).

Imidlertid er der et retsmedicinsk Spørgsmaal vedrørende Hypnosen, som absolut trænger sig i Forgrunden, og det er det: hvilken Betydning spiller Hypnosen som Legemsbeskadigelse? Thi det staar fast, at en bestaaende Hysteri meget ofte forværres ved Hypnosen og giver Stødet til Udvikling af spontan hysterisk Somnambulisme eller andre store hysteriske Anfald, ligesom der ofte under Forløbet af en vanemæssig Hypnotiseren udvikler sig en tydelig Hysteri hos saadanne, der ikke tidligere have frembudt hysteriske Symptomer. »Ved Hypnosen kan den latente hysteriske Disposition komme til Udbrud« (Jolly¹⁾); »ved oftere gentagne Forsøg bliver det paagældende Individ hensat i en saadan Grad af artificiel »Neurose«, at han i Retning af patologisk Beskaffenhed af Centralnervesystemet ikke staar meget tilbage for Tilstanden: la grande hystérie« (Binswanger²). I Virkeligheden er Hypnotisme en Hensættelse i en »minderwertig« psykisk Tilstand (Benedikt), og fremfor alt er Opdragelsen til Medium Legemsbeskadi-

¹⁾ Jolly: Ueber Hypnotismus und Geistesstörung. Archiv für Psychiatrie. Bd. 25. p. 599. 1893.

²⁾ O. Binswanger: Hypnotismus. Eulenburgs Real-Encyclopädie. 3te Ausg. XI. p. 241. 1896.

gelse. Eventuelt vil der da kunne gøres Ansvar gældende mod Hypnotisøren, selv om Legemsbeskadigelsen som Regel er uforsættelig. Der foreligger jo endog et Tilfælde af pludseligt Dødsfald ved Hypnose (Ungarn 1894), idet en meget suggestibel ung Pige pludselig faldt død om under en Hypnose, hvorunder der blev givet hende den Opgave at diagnosticere en fraværende Mands Sygdom og beskrive hans Lungers Tilstand. Sektionsfundet var negativt (Forel l. c. p. 206). I alt Fald er der al mulig Grund til at forbyde al offentlig Forestilling af Hypnose og Hypnotisøren af ikke-lægekyndige ¹⁾. —

Vende vi nu, efter at have søgt at værdsætte Hypnosens retsmedicinske Betydning, tilbage til Processen Czynski, saa vil det af det alt udviklede fremgaa, at der her aldeles ikke kunde være Tale om nogen sygelig Viljesufrihed i Straffelovens Forstand. Baronesse v. Z. var ikke hysterisk, var ingen Sinde bleven hensat i nogen fuldstændig Hypnose og havde aldrig haft seksual Omgang med C. uden i fuldstændig vaagen Tilstand — uagtet hun havde fuld Erindring om det første Coitus, vedblev hun at vedligeholde Forbindelsen med C. og tilstod ham senere ofte Coitus. At den Kærlighed, som C. indgød hende, tilmed uden nogen Sinde at have hensat hende i Hypnose, skulde have en patologisk Karakter, synes at være en saa absurd Anskuelse, at man forbavses over, at ikke alene alvorlige Mænd, men ogsaa fremragende Psykiatere have kunnet ondisputere det, og man forstaar fuldt ud, at Prof. Fuchs straks meldte sig fra Bestillingen som sagkyndig i Processen. For enhver ikke af »hypnotisk« Iver forblindet Under søger staar den tarveligt begavede og meget overspændte Baronesse v. Z. og den ganske tilsvarende Fru v. Porta, om hvem Preyer beretter ²⁾, som lettroende Kvinder, der

¹⁾ Kfr. Wagner: Ueber das Wesen und die Bedeutung des Hypnotismus vom sanitätspolizeilichen Standpunkte. Vierteljahrsschrift für gerichtliche Medicin. 3. Folge. XVI. p. 321. 1898.

²⁾ W. Preyer: Ein merkwürdiger Fall von Fascination. Stuttgart 1895.

ligesom Tusinde af deres Kønsfæller lade sig erotisk paa-virke af glatte Ord hos smidige Forførere, der have en vis Evne til at gøre sig interessante.

Derimod kan man jo gerne indrømme, at der i Processen Czynski har gjort sig Suggestion gældende i den Betydning, hvori Ordet Suggestion oftest bruges, nemlig som intuitivt optagne Forestillinger i Modsætning til dem ved Fornuftslutninger dannede; men man maa da blot fastholde, at — som Hirt hævdede under Processen — al Kærlighed beror paa Suggestion. Forel, som i det hele staar paa Nancyskolens Standpunkt og betragter Hypnosen som en »état de suggestion«, og som er fuldt overbevist om, at alle optænkelige Forbrydelser kunne udføres ved Hypnotisme, saa snart der kan opnaas en »noget højere Grad af Hypnose«, angiver ogsaa (l. c. p. 193), at den Indflydelse, visse Personer uimodstaaelig øve paa andre, og som navnlig gør sig gældende ved Kærlighedsforhold, ligner Suggestion i vaagen Tilstand som det ene Æg det andet, og klager over, at der under Processen Czynski er bleven taget meget lidet Hensyn til denne hans Sammenstilling, der ogsaa indeholdes i en tidligere Udgave af hans Bog; men han vil dog overlade til Juristerne at bedømme, om dette psykologiske Slægtskab mellem en saadan Indflydelse og Suggestionen kan give den første Værd som en aandelig ganske ufri, viljeløs Tilstand. Og han udtaler senere, at det i Processen Czynski drejer sig om et Tilfælde af »Wachsuggestion«, som vanskeligt kan forfølges af Straffeloven.

Bernheim har, saa vidt jeg véd, ikke haft Lejlighed til at udtale sig om Processen Czynski, men de Eksempler, som han anfører paa Suggestionens — og for ham altsaa ogsaa Hypnosens — retsmedicinske Betydning, ere ganske af samme Beskaffenhed som det, der kan hentes fra Processen Czynski, saa at man kan være sikker paa, at en eventuel ny Udgave af hans Bog vil medtage dette. Den ene af disse suggestionerede Kvinder — thi det er selv-

følgelig »det svage Køn«, som er mest suggestibelt —, som han anfører (l. c. p. 147), er Gabrielle Fenayrou¹⁾, der af sin Mand blev bevæget til at føre sin tidligere Elsker, som nu var bleven Mandens Konkurrent og pekuniært havde ødelagt ham, til ham, for at han kunde dræbe ham. Den anden (l. c. p. 148) er den noksom bekendte Gabrielle Bompard²⁾, som assisterede Eyraud med at lokke Gouffé i Baghold, overværede Drabet og Sønderlemningen af Liget og selv syede Sækken, der indeholdt Stumperne, sammen, som senere i Amerika forlod Eyraud for en anden Mand, af denne bragtes til at tilstaa Forbrydelsen, hvori hun havde været Medvider, og hjælpe med til Tilvejebringelsen af Morderen, og som endelig i Retten ved urigtige Udsagn, Tilstaaelser og Tilbagekaldelser i lige Grad søgte at gøre sig selv interessant og vildlede Retten og de sagkyndige. Bernheim indser selv, at den Kendsgerning, at Gabrielle Fenayrou tidligere havde vist sig ret demoraliseret, medens Gabrielle Bompard var afgjort prostitueret, maa svække disse Eksemplers Paalidelighed som Bevis paa Suggestiørens alt overvældende Magt. Men han anfører saa (l. c. p. 153) som afgørende Bevis »Affaire Chambige«³⁾, hvor en hæderlig Kvinde, Mme Grille, spillede Hovedrollen. Denne blev funden i en afsides liggende Havepavillon, nøgen, dræbt med en Pistolkugle, bærende Mærker af at have været Genstand for et Sædelighedsattentat, medens Chambige laa saaret af et Pistolskud ved Siden af hende. Selv om imidlertid Bernheim har Ret i, at dette kan betragtes som et Bevis paa, hvor vidt en hæderlig Kvinde kan drives ved en andens suggererende Indflydelse — hvad ikke er absolut sikkert, da Antagelsen udelukkende hviler paa den helbredede Chambiges Udsagn, hvorefter Mme Grille frivilligt havde hengivet sig til ham paa Betingelse

¹⁾ Kfr. G. Macé: Mon musée criminel. Paris 1890. p. 206—208. Pl. 27.

²⁾ Kfr. G. Macé: l. c. p. 151—53.

³⁾ Kfr. E. Laurent: Les habitués des prisons de Paris. Lyon et Paris 1890. p. 147—62.

af, at de bagefter begge dræbte sig, medens det dog stadig staar hen som et aabent Spørgsmaal, om ikke Chambige havde lokket Mme Grille til sig, voldtaget og myrdet hende — saa er og bliver »Affaire Chambige« dog kun et Eksempel paa, at det, som man kalder Kærlighed, kan forrykke Hovedet paa selv hæderlige Kvinder.

Vil man drage Slutninger ud af Processen Czynski¹⁾ og Bernheims og ligesindede Forfatteres Eksempler paa »Wachsuggestionens« store Indflydelse, maa det i alt Fald hævdes, at disse Slutninger blive af ren kriminalpsykologisk Betydning. Naar man fastholder, at Suggestibiliteten i sig hører til det normale Livs Ytringer, er Processen Czynski da et nyt Eksempel paa, hvor let paavirkelige mange Kvinder ere, naar de stilles lige over for Mænd, der hensynsløst forstaa at udnytte deres Suggestibilitet, og det gælder da særlig om let imbecile Kvinder, der ikke kunne tage Fornuften til Hjælp, men uden at anvende Kritik handle efter de sig opsummerende ensartede suggestive Forestillinger, der bibringes dem. Sættes Fantasien særlig let i Bevægelse, og benyttes Tilbøjeligheden til Mystik som hjælpende Moment til at eliminere Fornuftens Indflydelse, forøges naturligvis Suggestibiliteten. At Baronesse v. Z. og Fru v. Porta vare svagt begavede og overspændte Individuer, fremgaar tilstrækkeligt af de respektive Fremstillinger. Gabrielle Bompards Imbecilitet bliver absolut tydelig af hele Processen Eyrauds Historie; Hirsch²⁾ fremhæver den bestemt, og Tvivlere behøve i øvrigt blot at betragte hendes

¹⁾ Det er glædeligt at se, hvor fornuftigt man herhjemme har taget Sagen i et med Processen Czynski ret analogt Tilfælde (kfr. Højesteretsdom af 13. Marts 1896 — Ugeskrift for Retsvæsen 1896, p. 630), hvor en hypnotiserende Kvaksalver, der virkede ved magnetiske Strygninger, havde set sit Snit til at besvangre en hysterisk og i Underekstremiteterne paralytisk Pige, der var undergivet hans Behandling, efter først at have gjort hende »døsig« ved sine Manipulationer.

²⁾ W. Hirsch: Die menschliche Verantwortlichkeit und die moderne Suggestionslehre. Berlin 1896.

Fotografi¹⁾. Hvad Gabrielle Fenayrou og Mme Grille angaar, da foreligger der ikke nøjagtige Beskrivelser af deres mentale Styrke; men efter alt det refererede at slutte have de i alt Fald ikke været meget intelligente.

Det er da særlig de imbecile og hysteriske, der blive Ofre for »Wachsuggestionen«, men Suggestibiliteten ytrer sig paa en noget forskellig Maade, eftersom de paa-gældende høre til den ene eller den anden Kategori. De hysteriske ere i høj Grad modtagelige for øjeblikkelige Indskydelser og reagere derfor heftigere paa Suggestionen, idet Affekten straks træder i Virksomhed; men paa den anden Side er Stemningen saa labil og Modtageligheden saa stor, at de enkelte Suggestioner næppe bevare nogen blivende Betydning, men udslettes, saa snart der kommer en ny Suggestion, som lader den første træde tilbage. Derimod ere de imbecile trægere i hele deres Naturel; de modtagne enkelte Suggestioner give i Reglen ringe eller intet Udslag, men Indtrykkene udslettes vanskeligt — hvor der ikke er udtalt Idioti til Stede —, og ved stadig tilførte Suggestioner i samme Retning kommer der ved Opsummering let en betydelig suggestiv Kraft. Udslaget af Suggestioner er af den Grund ved Hysterikere oftest affektiv, ved imbecile tvangsmæssig²⁾. Hysterikernes ved Fremmedsuggestion fremkaldte Forbrydelse har derfor ofte en eksplosionsagtig, tilsyneladende impulsiv Karakter, medens de imbeciles mere fremtræder, som om den var et Udslag af modent Overlæg.

Imidlertid behøver den Suggestion, der spiller en Rolle for de hysteriskes og imbeciles Forbrydelse, ingenlunde altid at komme udefra. Den kan ogsaa komme fra Indivi-

¹⁾ Kfr. H. Kurella: Naturgeschichte des Verbrechers. Stuttgart 1893, p. 87.

Lombroso: Der Verbrecher. III. Hamburg 1896. Tafel XLII.

²⁾ Kfr. Christian Geill: Virkelige og tilsyneladende impulsive Handlinger. Ugeskrift for Læger, 1894.

det selv ved en Autosuggestion — og da oftest en stærkt følelsesbetonet Forestilling — der pludselig dukker op og uden at underkastes Forstandens Prøvelse paatvinger sig Individet med en fuldfærdig Impuls's Styrke eller ved ideligt at produceres langsomt summerer sig op, indtil den naar saa vidt. Selve Forbrydelsens Udførelsesmaade har samme Karakter som ved Fremmedsuggestionen. Virkningen af den enkelte, ved sin stærke Følelsesbetoning saa heftige Autosuggestion ses særlig hos hysteriske, hvor man møder de eksplosionsagtige, tilsyneladende aldeles umotiverede Voldshandlinger. Virkningen af den sig langsomt opsummerende Autosuggestion ses hos imbecile, hvor det ofte er Hjemlængslen, der virker som Drivkraft og f. Eks. jævnlig giver sig Udslag i Ildspaa sættelse paa Husbondens Gaard, hvilken Handling ved hele sit overlagte Præg oftest gør Indtryk af at være velovervejet.

Som Regel vil det ved disse paa Fremmed- eller Autosuggestion beroende Forbrydelser være Dommeren alene, der i hvert enkelt Tilfælde kommer til at skønne over Suggestionens Betydning for Forbrydelsen; men jævnlig vil Lægen blive raadspurgt, fordi Dommeren vil være i Tvivl om Beskaffenheden af den Jordbund, hvorpaa Suggestionen har virket ind, om den hysteriske maa siges at være sindssyg eller den imbecile aandssvag. Undertiden vil det da sikkert ogsaa vise sig, at der virkelig er hysterisk Sindssygdom eller Aandssvaghed til Stede. Oftere ville de paa gældende Individuer vise sig at henhøre til den Kategori, som der efter Straffeloven tillægges en formindsket Tilregnelighed, og som efter vor Anskuelse bør undergives en anden Art Straf end den almindelige. Men det maa jo ikke overses, at Suggestionen meget ofte rammer Individuer, som blive til Forbrydere, fordi de moralske Modforestillinger svigte, ikke paa Grund af Sygdom eller Svaghed, men derved, at de moralske og etiske Følelser i sig ere afslappede og Individet depraveret, saa at Suggestionen i Virkeligheden gaar fuldt ud over i Bevidstheden og finder Gen-

klang eller i alt Fald ingen Modstand der. De allerfleste Tilfælde af Forbrydelse ved Suggestion ere da Lægen uvedkommende og maa ene undergives Dommerens kriminalpsykologiske Skøn.

Undersøgelserdommeren kan imidlertid ogsaa paa andre Maader komme til under Forhøret at gøre nærmere Bekendtskab med Suggestionens Indflydelse. Han kan saaledes under Forløbet af sin Undersøgelse ledes af en forudfattet Mening, der som en Art Suggestion bringer ham til at se fejl paa de faktiske Forhold og fører ham til et urigtigt Resultat. Det kan snart være den offentlige Opinion, der her virker som en Fremmedsuggestion paa Dommeren; snart kan det ogsaa være en Art Indskydelse, en pludselig Ide, der som en Autosuggestion hilder Dommerens klare Fornuft og haardnakket lader ham følge et fejlt Spor. Kriminalhistorien frembyder en Mængde Eksempler herpaa; jeg skal blot fra Udlandet nævne L'affaire Bennoit (Liégeois l. c. p. 520), her hjemme fra Fejøsagen.

Hypigere gør imidlertid Suggestionen sig under Forhørene gældende paa anden Maade, idet Dommeren ved sine Overtalelser og Foreholdelser kan virke suggererende paa tiltalte eller Vidnerne og fremkalde falsk Tilstaaelse eller Vidneudsagn. Ofrene ere saa at sige altid hysteriske, imbecile eller Børn. Hos saadanne suggestible Individuer kan Dommeren ved blindt hen at forfølge sit Maal opnaa en fuldstændig Tilstaaelse om en Forbrydelse, som vedkommende aldeles ikke har begaaet, ikke alene i dens Totalitet, men ogsaa i dens Detailler. Det drejer sig her om en suggereret falsk Erindring, hallucinations retro-actives (Bernheim), souvenirs illusoire retro-actifs (Forel). Paa samme Maade kan Dommeren virke ind paa Vidnerne, og det gælder da om at erindre, at det ingenlunde drejer sig om bevidst Løgn, men at Vidnet i Øjeblikket selv tror paa de suggererede Vidnesbyrds Paa-lidelighed; det er altsaa falsk Vidnesbyrd i god Tro. Lit-

teraturen giver tilstrækkelige Eksempler herpaa¹⁾. Forel skelner her mellem to Kategorier: 1) Tilfælde, hvor Suggestionen ved særlig Indflydelse fra den inkvirerende Persons Side fremkalder sin Virkning hos et ellers saa temmelig Sandhed talende Menneske og 2) Tilfælde, hvor Eksploranden overhovedet stedse har blandet Sandhed og Fantasiprodukter sammen, fordi han ikke kunde anderledes.

I sidste Tilfælde behøves der i øvrigt ingen suggere- rende Indflydelse fra Dommerens Side, for at der skal fremkaldes falsk Vidnesbyrd, idet der ved en Art Autosuggestion kan debiteres en hel Fantasibeskrivelse, som Individet selv tror paa. Anton Delbrück har foreslaaet at kalde denne Form af Tilbøjelighed til i god Tro at sige Usandhed for *Pseudologia phantastica*²⁾. Da den optræder hos de samme Arter Individer, paa hvem Dommerens suggererende Indflydelse kan øve sin Virkning, nemlig hysteriske, imbecile og Børn med levende Fantasi, er det ikke altid let at skelne den fra den ved Fremmedsuggestion forårsagede falske Erindring, saa meget mere som Tilstandene uden skarp Grænse gaa over i hinanden. idet *Pseudologia phantastica* utvivlsomt jævnlig udfolder sig, hvor den fra først af vækkes ved en Suggestion fra Dommerens Side. Særlig hos Børn med levende Fantasi er der Fare for, at *Pseudologia phantastica* skal gøre sig gældende, oftest vakt ved simpel Antosuggestion; og der udfordres sikkert meget stor Forsigtighed lige over for Børn, der skulle vidne. Den noksom bekendte Tisza-Eslar Proces (Liégeois l. c. p. 219) er et typisk Eksempel paa, hvad Børn kunne præstere af Vidneudsagn.

At *Pseudologia phantastica* desuden optræder hos no-

¹⁾ Liégeois l. c. p. 662 (falsk Tilstaaelse), p. 652 (falsk Vidneudsagn).

²⁾ Anton Delbrück: Die pathologische Lüge. Stuttgart 1891. p. 124.

torisk sindssyge, navnlig forrykte, og der jævnlig forveksles med Hallucinationer, har Delbrück paavist.

I øvrigt kan Suggestionen ogsaa hos normale voksne Individuer uden særlig livlig Fantasi spille en Rolle ved Vidneudsagnene, idet den i Form af en forudfattet Mening (vakt ved Avislæsning, Samtale o. l.) kan virke med til en Erindringsforvanskning, navnlig hvor de paagældende ikke have nogen stærk Hukommelse. Interessant er her Berchtold-Processen i München¹⁾.

Selvfølgelig ere ikke alle urigtige Vidneudsagn, der under Forhørene fremkomme fra hysteriske, imbecile og forrykte, afgivne i god Tro, thi Individuer af alle 3 Arter ere ofte tilbøjelige til Løgnagtighed; særlig for de hysteriskes Vedkommende glider den ubevidste Usandhed jævnt over i den bevidste.

Men der synes dog at være Grund til at gøre opmærksom paa, at saa at sige spontant fremsatte urigtige Forklaringer under Forhørene ingenlunde altid bør betragtes som fremsatte med Forsæt i den Hensigt at lede Dommeren paa Vildspor. Først og fremmest er det imidlertid nødvendigt at fremhæve, at Dommerens suggestive Indflydelse under Forhørene kan faa et Individ, som har begaaet sin Forbrydelse under en forbigaaende Afsindighedstilstand — f. Eks. et epileptisk Ækvivalent —, hvorfor der i Virkeligheden er Amnesi, til ikke alene at tilstaa, at han erindrer at have udført Forbrydelsen, men ogsaa til at beskrive alle de konkrete Detailler, der have ledsaget Udførelsen.

¹⁾ Schrenck-Notzing: Ueber Suggestion und Erinnerungsfälschung im Berchtold-Process. Leipzig 1897.
